

کتاب الزکاة

زکات مال

Central Topic

زکات بر چه کسی واجب است؟(شرایط زکات دهنده).

اموالی که زکات برآن واجب است(نه چیز در سه دسته).

اول و دوم : فقیر و مسکین

تفاوت فقیر و مسکین در چیست؟

الاقوی أن الفرق حیث یجتمعان کایة الزکاة، و أن المسکین أسوأ حالا من الفقیر لصحیحة أبی بصیر عن أبی عبد الله علیه السلام قال: «الفقیر الذی لا یسأل الناس، و بالمسکین أجهدم منه»(شہید ثانی،حاشیہ بر شرایع ص 164).

المشهور علی أن المسکین أسوأ حالا للأخیر،منها: صحیح أبی بصیر قلت لأبی عبد الله علیه السلام (قول الله عز و جل: إنما الصدقات للفقراء و المساکین، قال: الفقیر الذی لا یسأل الناس، و المسکین أجهدم منه، و البائس أجهدم)بو عن ابن ادریس أن الفقیر أسوأ حالا، و هو مردود فی قبال الأخیر المتقدمة

و لا تمرة مهیمة فی تحقیق ذلك للإجماع علی إزادة کل منهما من الآخر حیث یفرد و علی استحقاقهما من الزکاة، و لم یفعا مجتمعین إلا فیها و إنما تظهر الفائدة فی أمور بئارة

الفقیر و المسکین کالجار و المجرور إذا اجتمعا افترقا و إذا افترقا اجتمعا

و إنما تظهر الفائدة نادراً فی مثل الوقف علی أسوأهما حالاً، و نحوه(شہید اول،حاشیہ شرایع ص 164).

قوت سال:لخیر یونس بن عمار عن أبی عبد الله علیه السلام (تحرم الزکاة علی من عنده قوت السنة، و تجب الفطرة علی من عنده قوت السنة).

مستند تعریف فقیر و مسکین

متناسب با شأن: لخبیر عهد العزیز (دخلت أنا و أبو بصیر علی أبی عبد الله علیه السلام، فقال له أبو بصیر: إن لنا صديقا و هو رجل یدین بما تدین به،الی ان قال: جعلت فداک، له دار تسوی أربعة آلاف درهم و له جاریة و له غلام یستقی علی الجمیل کل یوم ما بین الدرهمین إلى الأربعة سوی علف الجمیل، و له عیال له أن یأخذ من الزکاة؟ قال- نعم، الخ).

ملک متناسب بودن با شأن افراد چیست؟

کسی که عادت کرده چنین امکاناتی (مثلا اسب) از جهت کمیت یا کیفیت داشته باشد یا نیاز به چنین امکاناتی دارد و لو بیش از یکی باشد

آیا کسی که خانه و خادم دارد مستحق زکات است؟(فقیر است؟)

بله اگر مونه سال را ندارد مستحق زکات است حتی اگر پول اینها را دارد و می خواهد با آن پول خانه بخرد و آنرا هزینه مونه نکند باز هم مستحق زکات است

و مانند خانه و خادم است لباس زینتی،اسب سواری و کتاب

به کسی که شغل متناسب با شأنش را دارد زکات تعلق نمی گیرد و همچنین است کسی که اموال غیر منقولی مانند زمین زراعتی و باغ دارد

لموفق سماعه المتقدم عن أبی عبد الله علیه السلام (و أما صاحب الخمسین فإنه یحرم علیه إذا کان وحده و هو محترف یعمل بها و هو یصیب منها ما یکفیه إن شاء الله).

تعریف فقیر و مسکین: افرادی که مونه(هزینه های جاری سال خود و افراد تحت تکفل خود را بالفعل یا بالقوة و متناسب با شأن خود ندارند

آیا به کسی که مشغول تحصیل علوم دینی است زکات تعلق می گیرد؟بله اگر چه به ترک تحصیل قدرت بر کسب داشته باشد(چرا که وجوب کسب علم مانع از قدرت بر کسب مال است)البته اگر جمع ایندو(کسب علم دینی و کسب مال)هر دو برایش مقدور است باید جمع بین ایندو کند

إذا کان طلب العلم واجبا عیناً أو کفایة علیه و هو من أهله فالوجوب مانع عن التکسب إذ المراد من القدرة علی التکسب ما یعم القدرة الشرعية، و إذا کان طلب العلم مستحیا فکذا

صاحب شغل یا اموال غیر منقولی که درآمدش کافی برای نیازهای او نیست برای تنمه(کسری) می تواند زکات دریافت کند

آیا بیش از تنمه می توان به او زکات داد؟

مشهور: زیادی به همراه تنمه در یک دفعه پرداخت شود جایز است مانند کسی که اصلا کسب و تجارتی ندارد و می توان یکجا به او بیش از مخارج سال داد

زیادی بعد از دریافت تنمه و غنی شدن پرداخت شود، جایز نیست

قبیل:به کسی که کسری دارد به هیچ وجه نمی تواند زیاده از مخارج سال داد حتی به شکل یکجا(و استحسنة المصنف فی البیان و هو ظاهر اطلاقه هنا)(مصنف مطلق فرمود لاغیر بیشتر نمی تواند بگیرد مطلقاً) و تردد فی الدروس). عبارات دروس: و هل یأخذ تنمة السنة أو یستمرس الأخذ؟ قولان(دروس ج ص 240). عبارات بیان:و یأخذ الفقیر و المسکین غناهما دفعة، و ذو التکسب القاصر علی خلاف، و قبیل یأخذ التثمة و هو حسن

کسی که واجب النفقه دیگری است یا بدل او غنی است و زکات به او تعلق نمی گیرد اما بدون بدل او در صورت عجز از کسب به او زکات تعلق می گیرد

لتملکه منومة سنه فعلا أو قوة

سوم:عاملون

کسانی که زکات را جمع آوری و نگهداری و حسابداری و مدیریت و تقسیم می کنند

آیا در تعلق زکات به عاملون،فقر شرط است؟

خیر چرا که آنها تقسیم فقراء هستند

میزان زکاتی که به عاملون پرداخت می شود چه مقدار است؟

(حق الزحمة آنها در فرار دانی مانند جعانه(مال در مقابل کار تعیین شده

به همان مقدار از زکات به آنها پرداخت می شود و اگر زکات جمع آوری شده از حق الزحمة آنها کم تر بود از بیت المال جبران می شود

حق الزحمة آنها تعیین نشده

به میزانی که امام تعیین می کند به آنها زکات داده می شود

و یدل علیه صحیح الحلبي عن أبی عبد الله علیه السلام (قلت له: ما یعطی المصدق؟ قال: ما یری الامام و لا یقدر له شيء) «1» و قال فی مصباح المنیر: (المصدق هو الذی یأخذ صدقات النعم).

چهارم:مولاة القلوب

کفاری که اگر زکات دریافت کنند به همراهی با مسلمین در جهاد با کفار میل پیدا می کنند

افرادی که زکات به آنها تعلق می گیرد(مستحق زکات هشت صنف اند لقوله تعالی: إنما الصدقات للفقراء و المساکین..).